

JOHAN HEGARDT

”Ett museum skall irritera”

HISTORISKA MUSEET SATT I DESS
POLITISKA SAMMANHANG

Inledning

FÖR NÅGRA ÅR SEDAN insåg jag att Historiska museet saknade en egen historieskrivning. En del hade skrivits, men inte sällan handlade det om nedslag i museets historia eller om rena hyllningstexter (se ex. Curman et al. 1945; Schück et al. 1946; Bergström & Edman 2005), ibland om framträdande personer, som exempelvis Sigurd Curman (se ex. Åman 2008). En kritiskt analyserande studie över museets samlade historia saknades emellertid.

Under många år har fil.mag. Patrik Nordström bedrivit ingående arkivstudier över Historiska museets personal, med huvudsaklig inriktning mot perioden 1866–1956. Tillsammans föreslog vi för Fredrik Svanberg, då FoU-ansvarig på Historiska museet, numera dess forskningschef, ett projekt om museets historia. Genom finansiellt stöd från Kungl. Vitterhetsakademien och Kulturrådet kunde projektet sjösättas år 2009. Tre år har nu gått och jag skall i denna text sammanfatta en av många intressanta trådar vi har arbetat med. Vi – det är jag, Patrik Nordström, Fredrik Svanberg och fil.dr Malin Grundberg.

Kristian Berg var chef för Historiska museet åren 1999–2005. Berg fick i media¹ och bland professionella² kritik för sitt sätt att driva museet. Kritikerna menade att Berg inte höll sig till museets historiska traditioner. En viktig fråga rörde museets politiska prägel, som kritikerna tyckte

att Berg representerade, till skillnad från tidigare versioner av museet. En annan fråga rörde Bergs förhållande till forskningen. Kristian Berg skall naturligtvis inte undgå kritik, men är det verkligen sant att Berg på ett ovanligt framträdande sätt politiserade och samtidsrelaterad Historiska museet, och är det sant att museet förlorade sin relation till forskningen först under hans tid? I denna text, som bygger på det föredrag jag höll för Vitterhetsakademien den 6 mars 2012, skall jag försöka besvara men också problematisera dessa frågor.

Den politiska representationen

Historiska museet har alltid, likt de flesta museer, varit en komplex institution. Museets personal har inte enbart samlat, forskat och byggt utställningar. Museet har också varit en politisk institution och därmed haft en plats i det samtida samhället.

När jag här talar om en politisk institution menar jag egentligen flera saker. Museet har som organisation alltid haft ett förhållande till landets riksdag och regering, dess kulturpolitiska mål och intressen. Museet har alltid verkat i samhället och eftersträvat att vara en meningsfull institution för medborgarna. Museet har också alltid haft en inre organisation vilken har följt statliga direktiv eller politiska strömningar i samhället. Men det är inte detta vi möter, när vi besöker Historiska museet, eller tänker på, när vi hör museets namn. Snarare är det museets utställningar vi möter eller tänker på. Ett museum utan utställningar är otänkbart – ett museum kan ställa ut tomhet – men ett museum utan samlingar och forskning är idag fullt tänkbart (ex. Conn 2010). Ett museum är därför dess utställningar.

Mot denna bakgrund blir ett museum något annat än den forskning eller det vetenskapliga ämne museet bygger på. (Historiska museet har sin bakgrund i nordisk förhistorisk arkeologi och medeltida kyrklig konst.) En utställning blir alltid något annat än den vetenskapliga diskurs den hänvisar till. Det finns alltid ett pedagogiskt övervägande i ett utställningsarbete. Det pedagogiska handlar om besökaren, som för

det mesta är en samhällsmedborgare snarare än en forskningskollega.

Med pedagogiskt menar jag här framför allt narrativet, dvs. den berättelse eller de berättelser museet presenterar och representerar. Det finns svårigen en presentation utan en representation. I den här texten vill jag visa att det presenterade narrativet är relaterat till en ”politisk” representation, en representation som bärs av museets personal och av de kulturpolitiska målen, men också av forskning och ämnesrepresentation. Dessa är däremot inte alltid fullt förenliga och det är också här som problemen uppstår.

Historisk tillbakablick

Den danska fornforskaren och museimannen Christian Jürgensen Thomsen (1788–1865) publicerade 1836 sitt berömda treperiodsystem – stenålder, bronsålder, järnålder – i en liten bok med titeln *Ledetraad till Nordisk Oldkyndighet*. I femton år hade han arbetat med museerna i Köpenhamn under ledning av Adam Wilhelm Hauch (1755–1838). Hauch var naturforskare och en upplysningsman och han hade, i egenskap av kommissionsordförande, bestämt att alla Köpenhamns museer skulle ordnas kronologiskt. Fokus var således på utställningarna. Boken *Ledetraad* publicerades av *Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab* och bestod av ytterligare två texter, förutom Thomsens: En inledning författad av Oldskriftselskabet och ett avsnitt skrivet av Niels Matthias Petersen (1791–1862). Petersen fick medverka enbart därför att han höll en hög akademisk ställning. Hans olika perspektiv var däremot föråldrade. Det var Thomsens text som var den viktiga texten. I inledningen skrev Oldskriftselskabet följande: ”Vår tid är en högst viktig övergångsperiod för mänsklighetens utveckling och verkar i sin helhet till ett nytt och bättre tillstånd” (min översättning från danskan). Detta var en tydlig politisk markering.

De nya och på kronologin strukturerade museerna i Köpenhamn växte fram i en ny politisk tid, med nya vetenskapliga perspektiv och inom ramen för en strid mellan en äldre akademisk tradition, representerad

av bland andra Petersen, historikern N.F.S. Grundtvig (1783–1872) och poeten A.G. Oehlenschläger (1779–1850), och dessa nya riktningar representerade av Thomsen och Hauch med flera. Nationalstaten stod i centrum och det var nationens utveckling som illustrerades genom utställningarna. Denna problematik har mästerligt skildrats av Jørgen Jensen i hans bok *Thomsens museer* (Jensen 1992). Efter Thomsens död tog Jens Jacob Asmussen Worsaae (1821–1885) över Oldsagsmuseet i Köpenhamn. Worsaae har beskrivit sig själv som konservativ, men i vetenskapliga sammanhang liberal, näst intill radikal (Worsaae 1934:93). Museerna deltog med andra ord i en tydligt politiskt definierad förändringsprocess.

År 1831 kallades Bror Emil Hildebrand (1806–1884) till Stockholm för att bistå riksantikvarien Johan Gustaf Liljegren (1791–1837). Hildebrand var verksam i Lund och var till att börja med, liksom Thomsen, numismatiker. Sedan 1820-talet hade Hildebrand och Thomsen haft nära kontakter, framför allt när det handlade om museifrågor. De skulle också förbli vänner genom hela livet. Med sig till Stockholm hade Hildebrand därför all den kunskap han hade fått genom sina kontakter med Thomsen och – vilket har understrukits av Inge Jonsson – Liljegren förstod troligen inte mycket av vad Hildebrand talade om (Jonsson 2003:72). Skälet till detta var förstås att Hildebrand representerade ett nytt och mycket annorlunda perspektiv. Däremot förstod den radikala lärdomsgiganten Hans Järta (1774–1847) mycket väl vad Hildebrand talade om. Järta spelade en sådan avgörande roll att Bror Emil Hildebrand kallade honom sin andra far och gav sin förstfödde son namnet Hans efter honom (Jonsson 2003:77f). Med bistånd från Thomsen och Järta för Bror Emil Hildebrand in ett helt nytt och radikalt tänkande i museiverksamheten – nämligen den kronologiska samhällsutvecklingen. Detta instrument blir avgörande för Hildebrands arbete med samlingarna, och inte minst i utställningarna, och kommer explicit till uttryck i en promemoria skriven 1845 som ett svar på att riksdagen beslutat att bygga ett nytt Nationalmuseum. I promemorian underströk Hildebrand, på ett

näst intill kantianskt sätt, hur besökaren skulle röra sig genom museet, dvs. samhällsutvecklingen: *I ordning efter de der förvarade sakernas ålder*.³

År 1866 står Nationalmuseum färdigt. Museet ritades av den tyske arkitekten Friedrich August Stüler (1800–1865), kanske mest känd för Neues Museum (som stod klart 1855) i Berlin. Stülers intention med Neues Museum byggde på den tyska filosofen Friedrich Hegels (1770–1831) komplicerade historiefilosofi (Karlholm in press). Hegels filosofi var en samhällsutvecklingsfilosofi och Staten det högsta förverkligandet av mänsklig gemenskap, men – vilket Charles Tylor har understrukt – Staten var inte andens högsta förverkligande, för till detta kommer också konst, religion och filosofi (Tylor 1986). Stüler utgick ifrån denna tanke och lät dispositionen av Neues Museum följa idén om den andliga utvecklingen genom en rörelse uppåt genom museet. Exakt samma disposition finner vi i Nationalmuseum i slutet av 1800-talet. Dessa båda museer blev på så sätt platser där den mänskliga andens progression och samhällsutvecklingen kunde studeras från dess första stapplande försök till dess fulländning. Det var i Nationalmuseums bottenvåning som B.E. Hildebrand 1866 kunde se sina av Thomsen inspirerade idéer från 1845 förverkligade, och därmed hade Historiska museet funnit sin plats i samtidens politiska klimat.

Bror Emil Hildebrand var riksantikvarie mellan åren 1837 och 1879. Han efterträddes av sin son Hans (1842–1913). Far och son Hildebrand var politisk konservativa, men likt Worsaae ytterst radikala när det gällde forskning och museer. Att vara konservativ under 1800-talet innebar, förenklat uttryckt, att man var emot alltför snabba samhällsförändringar. Samtidigt arbetade både Hans och Bror Emil för radikala förändringar – Bror Emil inom museerna och Hans inom forskningen, bland annat genom den typologiska metoden som Hans formulerade tillsammans med Oscar Montelius (1843–1921). Hos både Bror Emil och Hans fanns därför en dubbelhet. De radikala förändringar de införde hade, till viss del i varje fall, till syfte att konservera en högre social ordning,

nämligen bilden av den stabila samhällsutvecklingen och inte minst familjens betydelse. Samtidigt hade Hans, vilket Patrik Nordström har visat, en liberal inställning till kvinnors rätt till arbete. Vid Fredrika Bremerförbundets bildande kom Hans att spela en viktig roll och han blev också föreningens ordförande från starten och fram till 1903, då han efterträddes av Agda Montelius.⁴

Oscar Montelius var å andra sidan uttryckligen liberal. Montelius efterträdde Hans Hildebrand som riksantikvarie 1907 och behöll tjänsten till 1913. I en intervju i *Aftonbladet* 1897 uttalar sig Montelius på ett för honom typiskt sätt:

Den som studerar historien – ordet taget i vidsträckt mening – blir lätt, synes det mig, till sin politiska uppfattning liberal och till den allmänna uppfattningen optimist. Han blir liberal, emedan han ser, huru de förhållanden, som betinga individens och folkens lif, växlat, och då förstår han, att hvad man nu kallar det bestående, förr eller senare måste förändras. Han blir optimist, emedan han ser, huru de förändringar, som hittills inträffat, i det stora hela varit förbättringar.

Just därför han känner forntiden, skulle han ej hafva velat lefva i den. Han föredrager att lefva i nutiden. Hälst skulle han vilja lefva i framtiden.

För Bror Emil och Hans Hildebrand samt för Oscar Montelius spelade museet en mångsidig roll. Museet var platsen för forskning, samlingar och utställningar men också en viktig politisk institution, utifrån vilken inte minst Montelius kunde förhandla med det omgivande samhället.

Oscar Montelius efterträddes 1913 av Bernhard Salin (1861–1931). Salin inledde en omorganisation av museet och påbörjade arbetet med att förmå riksdagen att bygga ett nytt Historiskt museum. Men det skulle bli Sigurd Curman (1879–1966) som kom att fullfölja dessa planer. Curman tillträdde som riksantikvarie 1923 och behöll tjänsten tills dess att han pensionerades 1946. Curmans insatser är välkända, men några punkter bör understrykas. Det var Curman som grundade Riksantikvarieämbetet i slutet av 1930-talet. Tidigare var det museet med sina utställningar och samlingar som var den huvudsakliga aktören. Genom tillkomsten

av Riksantikvarieämbetet skapades emellertid en på många sätt politiskt motiverad organisation för kulturmiljövården, som organiserades på tre ben. Överst fanns Vitterhetsakademien. Därunder kom sedan Riksantikvarieämbetet med riksantikvarien samt Historiska museet med en museidirektör. Organisationen höll så länge Curman vakade över den, men den föll successivt ihop under åren som följde efter Curmans pensionering, vilket senare skulle komma att leda till konflikter mellan museet och Riksantikvarieämbetet.

Curman engagerade sig i folkhemperspektivet och kom nära den politiska makten. Den socialdemokratiska riksdagsmannen Värner Rydén var ecklesiastikminister 1917–1919 och engagerad i folkupplysningsfrågor. Patrik Nordström har visat hur förhållandet mellan Sigurd Curman och Rydén gestaltade sig. I flera brev dem emellan kan vi följa hur Curman och Rydén tillsammans lägger grunden för det nya Historiska museet på Narvavägen. Därmed förstärks också det politiska inflytandet över museet, men också museet politiska inflytande i samhället.⁵

Birger Nerman (1888–1971) blev den första museidirektören och höll tjänsten mellan 1938 och 1955. Nerman var inte Curmans första val.⁶ Nerman blev med åren allt mer nationalistiskt storsvensk. När han pensionerades stod museet utan chef tills Olov Isaksson (1931–1998) tillträdde 1967. Från det att Curman pensionerades och fram tills dess att Isaksson tillträder, befinner sig museet i en form av träda. Numismatikern och förutvarande chefen för Myntkabinetet Lars O. Lagerqvist har i ett brev till Isaksson, daterat den 4 juli 1966, beskrivit problemet: ”Du kanske tycker jag målar i svart, men många är av min åsikt. Vi har i 14 år väntat på utlovade reformer medan arbetsuppgifterna växt, arbetsglädjen försvunnit, tjänster och löner i stort sett stampat på samma fläck. Jag är trött på det!” Förändringar krävdes och nu trädde politikererna in och utnämnde Olov Isaksson till ny chef för museet, en tjänst han höll mellan åren 1967 och 1988. Det var också Isaksson som ansåg att museet skulle irritera, och det rejält. I ett brev från ecklesiastikministern Ragnar Edenman (1914–1998) till Isaksson står följande: ”... den revo-

lutionära glöden – som jag tidigt upptäckte – har Du kvar i övermått. Låt den bara inte 'förtära' Dig. Risken finns med Ditt temperament.”⁷

Genom Isakssons försorg tog museet åter plats i samhället och nu med en tydligt radikal profil. Redan 1967 skulle Olof Palme, i ett av sina första uppdrag som ecklesiastikministern, inviga den stora utställningen Arkeolog 67 (se bild s. 197).⁸

Under förnedrande former försvann Olov Isaksson. Han efterträddes av Ulf Erik Hagberg (1932–2012). Hagberg är inte känd som en chef som väckte arga mediestormar och politisk debatt. Det kanske mest bestående minnet från hans tid är snarare ”Guldrummet”, en veritabel bunker för museets samling av guld och silver som öppnade 1994. Å andra sidan skulle ett samarbete med Nordiska museet leda fram till den stora och omdebatterade utställningen ”Den svenska historien” som öppnade 1993. Hagberg tog också tydligt ställning för de nygamla nationalstaterna efter murens fall. Han post-sovjetiska engagemang syns i utställningar som ”Jirí Kolár, bildens poet”, en utställning som beskrevs i *Svenska Dagbladet* på följande sätt: ”Allt behöver inte vara historiskt för att visas på Historiska museet. Förutom utåtriktade aktiviteter, tillfälliga utställningar inträffar där ett och annat utanför det ordinarie programmet, som nu en presentation av den tjeckiske modernisten Jirí Kolár och hans collage.” Utställningen ”Latvija – Sagan om Lettland” var ett annat tydligt politiskt ställningstagande från svenskt håll och för det fria Lettland, dels genom att utställningen invigdes i närvaro av statsminister Carl Bildt och Lettlands förste vice premiärminister Ilmars Bisers, dels genom att utställningen inte enbart fokuserade på föremål från Lettlands forntid utan även innehöll föremål från självständighetstiden 1918–1940 samt folkkonst från 1800-talet. Utställningen tog också upp frågan om den lettiska nationalismen under 1800-talet.⁹

Efter Hagberg tog Jane Cederqvist över museet med det tydliga politiska uppdraget att ”städa”. Under hennes tid skiljs museet till sist från Riksantikvarieämbetet och blir en egen myndighet 1997. Cederqvist hinner också vara med om en besvärande konstskandal. I samband med

Olof Palme inviger utställningen Arkeolog 67. "Palme var vetgirigast", löd rubriken till en kort notis i *Svenska Dagbladet* den 4 oktober 1967. Enligt tidningen klarade herr Palme galant sitt första officiella uppdrag som ecklesiastikminister och tidningen fortsatte: "Intresserad gick han runt på utställningen tillsammans med riksantikvarie B.F. Jansson och 1:e antikvarie Björn Ambrosiani, pekade och frågade nästan lika vetgirig som kungen brukar vara." Palme påpekade själv, att det som "visas på den här utställningen har stor och väsentlig betydelse, när det gäller att forma vår framtida miljö". Foto Antikvarisk-topografiska arkivet /Riksantikvarieämbetet.

kulturhuvudstadsåret 1998 ställdes bilder tagna av Donald Mader ut på museet. Utställningen vandaliserades av nynazister. I en artikel i *Göteborgs-Posten* samma år försvarades nynazisternas handlingar: ”Det är skrämmande att det i vår kulturhuvudstad vid detta tillfälle inte fanns en enda människa med inflytande som hade kurage nog att stå upp för våra barn. Det skulle till några nynazister för att få bort bilderna från väggarna, och det är första och hittills enda gången jag applåderat deras agerande.”¹⁰ Även Cederqvist gick till angrepp: ”Jag vill inte ha dem på mitt museum. Jag trodde att det skulle bli en konstutställning, men detta är barnporr.” Hon var upprörd över att kulturhuvudstadsårets arrangörer vägrade att gå henne till mötes och plocka bort bilderna. Hon fick till och med stöd av Ecpat, som är en internationell organisation som arbetar mot barnporr och pedofili: ”Det här är inte kultur. Det är inte oskyldiga bilder på nakna barn, det finns en klar sexuell anspelning.”¹¹ Utställningen förstördes således av nynazister som, i samband med vandalismen, spred flygblad till kulturens försvar och mot en destruktiv och degenererad konst.

Jag behöver knappast understryka att *Göteborgs-Posten*, Cederqvist och Ecpat gav ett övertydligt, för att inte säga genant, uttryck för det som brukar vara konstvandalismens grund, nämligen begreppet icke-konst (för en närmare diskussion om konstvandalism se ex. Julius 2002). Finns det icke-konst, kan det förstås också finnas ett ”o-historiskt” Historiskt museum eller ett ”samtidsmuseum” som trampat snett i historiska felsteg. Det var också bland annat detta som Kristian Berg fick höra av sina kritiker.

År 1999 efterträddes Jane Cederqvist av Kristian Berg. Han lämnade museet 2005. Även Berg hade ett tydligt politiskt uppdrag, dels formulerat i museets regleringsbrev, dels formulerat direkt till honom från den dåvarande kulturministern Marita Ulvskog. År 2003 författades ett internt policydokument. Här stod bland annat följande: ”Statens historiska museer förvaltar kulturarv och ger perspektiv på tillvaron för att stärka en demokratisk samhällsutveckling.” Och: ”Vi har till uppgift

att svara mot dagens och framtidens behov av historiska perspektiv och dess betydelse för en demokratisk utveckling. Statens historiska museer är således på samma gång en resurs och ett verktyg som skall kunna brukas i samhällsutvecklingen.” Museet skulle sålunda finna sin – politiska – plats i samtiden. Konst i dialog med historien var en av Bergs idéer för att modernisera museet.

Att placera museet i samtiden kan emellertid inte betraktas som anmärkningsvärt eller som ett radikalt övertramp. Redan 1836 skrev, som jag nämnde, Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab: ”Vår tid är en högst viktig övergångsperiod för mänsklighetens utveckling och verkar i sin helhet till ett nytt och bättre tillstånd.” Hildebrand och Curman hade även de förändrat museet för att anpassa det till samtiden. För Berg var 2000-talet just en ny tid och museet borde anpassa sig efter denna nya tid och därmed verka för ett nytt och bättre tillstånd. Frågan är inte om Berg lyckades eller inte, utan frågan är snarare om Berg var radikal nog.

Fram till och med Lars Amréus, som hade museichefstjänsten mellan 2006 och 2012, har den politiska ingrediensen i Historiska museet varit samhällsutvecklingen. Förhållandet till detta begrepp har ibland varit radikalt, ibland mer nedtonat. Marknadsföring och marknadsanpassning har i varje fall från och med Curmans tillträde varit viktigt. I och med Amréus blir det ännu viktigare. För Historiska museets del är samhällsutvecklingen idag en produkt som kan säljas på en upplevelsemarknad i konkurrens med andra motsvarande produkter. Besökarna är numera kunder, i linje med vår tids syn på kultur. Nu är detta inte speciellt för Historiska museet. Snarare resonerar de flesta museer på detta sätt, i Sverige och internationellt, även om inte samhällsutvecklingen alltid utgör produkten.

Historiska museet har varit, och är, betydligt mer än forskning. Redan Bror Emil Hildebrand insåg att det inte var möjligt att ställa ut forskningens resultat rakt av. För att det skall fungera måste museet lägga till en berättelse, ett narrativ, som en röd tråd för besökaren att följa. Denna berättelse har också politiserats, framför allt eftersom den har rört sam-

hällsutvecklingen, eller som B.E. Hildebrand skrev – *I ordning efter de der förvarade sakernas ålder*. Under det sena 1800-talet handlade det om nationalism och patriotism. Under Hans Hildebrands och Oscar Montelius tid handlade det om den liberala samhällsutvecklingen, under Curmans tid om folkhemmet. Under Isakssons tid handlade det om ett revolutionsromantiskt och samhällskritiskt ”irriterande” museum. Under Kristian Bergs tid handlade det om mångfald och demokratifrågor. Under Lars Amréus tid hamnade kunder och marknadsanpassning i centrum.

Forskning har funnits på Historiska museet sedan dess början. Idag ser situationen ganska annorlunda ut. Inte bara Historiska museet utan många andra ABM-institutioner kan ganska fritt välja och välja bort forskningsresultat – det som inte passar, får vara. Många av dessa institutioner resonerar som så att forskare forskar för dem, och inte på. Skillnaden mellan *för* och *på* är en viktig distinktion. Man forskar på ett universitet och borde sålunda också forska på, och inte för, en ABM-institution.

Forskning *om* museer och motsvarande institutioner blir emellertid viktig eftersom sådan forskning kan öppna för kunskap om hur dessa institutioner värderar forskning och för hur de är integrerade i ett komplext socialt och politiskt system. Detta ger en möjlighet för forskare att förhandla med dessa institutioner om brister och möjligheter i verksamheterna. Här kan kontaktytor skapas som gör det möjligt att implementera avancerade forskningsresultat. Det är också viktigt att minnas att museer som Historiska museet inte bara förhåller sig till historisk forskning utan även till forskning inom didaktik, pedagogik, utställningsteknik, med mera.

Min poäng är således den att Historiska museet alltid varit mer än forskning. Det har handlat om att upprätthålla en plats i samhället och med detta följer att museet också blir en del av det politiska klimatet och systemet. Men detta innebär inte att museet behöver vara en lam institution. Tvärtom. De gånger Historiska museet har fått ordentligt med

uppmärksamhet i pressen har också publiken strömmat till. Uppmärksamhet har för det mesta nåtts genom att museet har brutit med förutfattade meningar om vad museets uppgift alltid har varit. Om vi följer museets historia blir det således tydligt att nyckeln till framgång – om framgång mäts i publiksiffror – är att vara utmanande samtidsaktuell.

Kristian Berg var inte unik i det att han ”politiserade” museet, och det var inte genom Berg som museet förlorade sin relation till forskningen. Detta hade skett redan i början av 1900-talet genom att universitetsforskningen började växa sig allt starkare. Berg var – paradoxalt nog – snarare ganska traditionell i den meningen att han, liksom många av hans föregångare, försökte ge museet en tydlig plats i samtiden.

Föredrag den 6 mars 2012¹²

REFERENSER

- BERGSTRÖM, ANDERS & EDMAN, VICTOR. 2005. *Folkhemmets museum. Byggnader och rum för kulturhistoriska samlingar*. Stockholm: Byggförlaget.
- CONN, STEVEN. 2010. *Do museums still need objects?* Philadelphia, Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- CURMAN, SIGURD, NERMAN, BIRGER & SELLING, DAGMAR (red.). 1945. *Tiotusen år i Sverige*. Stockholm.
- JENSEN, JØRGEN. 1992. *Thomsens museum. Historien om Nationalmuseet*. Köpenhamn: Gyldendalska Boghandel Nordisk Forlag A/S.
- JONSSON, INGE. 2003. *Vitterhetsakademien 1753–2003*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- JULIUS, ANTHONY. 2002. *Transgressions. The offences of art*. London: Thames & Hudson.
- KARLHOLM, DAN. In press. ”The new Neues Museum in Berlin.” I: Hegardt, Johan (red.), *The museum beyond the nation. Papers given at the interdisciplinary conference ”People, Places and Stories”*. The museum of national antiquities, Stockholm: Serie 22.
- NORDSTRÖM, PATRIK. In press. ”Ordning, Kaos, Konflikt.” I: *Fyra röster om ett museum. Historiska museet och dess historia* (arbetstitel). Förlag ej klart.

- SCHÜCK, ADOLF, THORDEMAN, BENGT & SELLING, DAGMAR (red.). 1946. *Ad patriam illustrandam. Hyllningsskrift till Sigurd Curman 30 april 1946*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- TYLOR, CHARLES. 1986. *Hegel*. Stockholm/Lund: Symposion Bokförlag.
- WORSAAE, JENS JACOB ASMUSSEN. 1934. *En oldgranskers erindringer 1821-1847*. Udgivet ved Victor Hermansen. Forord af Lulle Konow, født Worsaae. Köpenhamn.
- ÅMAN, ANDERS. 2008. *Sigurd Curman. Riksantikvarie. Ett porträtt*. Svenska lärde. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien / Bokförlaget Atlantis. Stockholm: Atlantis.

NOTER

1. Ex. *Svenska Dagbladet* den 29 augusti 2004. "Historiska felsteg". Maria Abrahamsson. http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/historiska-felsteg_160869.svd (Besökt den 26/5 2010); *Dagens Nyheter* den 20 december 2004. "Statens samtidshistoriska museum". Ledare. <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/statens-samtidshistoriska-museum-1.338164> (Besökt den 26/5 2010).
2. Ex. *Svenska Dagbladet* den 18 december 2002. "Historiska sviker sitt uppdrag". Sten Rentzhog. http://www.svd.se/kultur/historiska-sviker-sitt-uppdrag_75542.svd (Besökt den 15/11 2011).
3. Utdrag ur Academiens Protocoller 1844-45. Dagb. för d. 13 Juni 1845. § 125. Bengt Thordemans arkiv. F2:2. "Föredrag o Anföranden".
4. Nordström in press.
5. Se not 4.
6. Tack till Margareta Biörnstad för korrigerande information.
7. Se not 4.
8. *Svenska Dagbladet* onsdagen den 4 oktober 1967. "Palme var vetgirigast." Kungl. bibliotekets arkiv.
9. *Svenska Dagbladet* lördagen den 15 juni 1991. "Det välkända vinklat. Tjecken Jiri Kolár gör collage av konsthistorien". Stig Johansson. Kungl. bibliotekets arkiv; *Svenska Dagbladet* fredagen den 15 november 1991. "Lettiska skatter från forntid till nutid". Peo Österholm. Kungl. bibliotekets arkiv.
10. *Göteborgs-Posten* den 19 oktober 1998. "Konstnärer har ansvar." Karin Storm. Kungl. bibliotekets arkiv.
11. *Svenska Dagbladet* den 1 augusti 2010. "Vem får styra din blick?" Sanna Rayman. http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/vem-ska-fa-styra-din-blick_5069161.svd (Besökt den 4/4 2011).
12. Johan Hegardt är docent i arkeologi, Uppsala universitet, och har under åren 2009-2012 bedrivit forskning om Historiska museets historia med stöd av Kungl. Vitterhetsakademien och Kulturrådet.